

Economie

HET SPEL EN DE KNIKKERS
FRANK KALSHOVEN

Laten we hopen op wat meer slecht economisch nieuws want stagflatie dreigt

Net als je denkt dat het wel goed zal komen met de Nederlandse economie meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vrijdag: inflatie in april 4,1 procent. Het is een voorlopig cijfer, dus het kan nog lager uitvallen (ook hoger natuurlijk) maar die 4,1 procent is op zichzelf genomen een vieze tegenvaller.

Hoge inflatie is schadelijk voor de economie. Daarom zijn centrale banken onafhankelijk van de politiek zodat ze inflatie kunnen bestrijden met renteverhogingen, ook als die regeringen slecht uitkomen. Hoge inflatie is extra schadelijk als een land deel uitmaakt van een muntunie en de economie 'uit de pas loopt' met de andere leden. Dat geldt nu voor Nederland.

De Europese Centrale Bank (ECB) moet rentebeleid maken voor het hele eurogebied. En de gemiddelde inflatie in het hele gebied is door een reeks renteverhogingen in de afgelopen jaren gestaag aan het dalen. De inflatiepiek was 11 procent in november 2022. De meest recente stand uit maart is: 2,5 procent. Bravo.

Maar achter dat gemiddelde gaan grote verschillen schuil. In grote Europese economieën (Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië) is de inflatie nu lager dan gemiddeld. In veel Oost-Europese landen ligt die juist hoger. En in Nederland dus ook.

Als land met een bovengemiddeld hoge inflatie hoop je op afkoeling van de economie. En daarin leek Nederland zo aardig op weg. De economische groei in het eerste kwartaal bedroeg een magere 0,1 procent. Het consumentenvertrouwen was al zeven maanden op rij gedaald. Investerings waren gekrompen. Het aantal gewerkte uren daalde in het eerste kwartaal. De werkloosheid liep op. Het CBS gebruikt dertien van zulke indicatoren om te kijken hoe het gaat met de conjunctuur in de economie en stelde deze week vast dat '12 van de 13 indicatoren slechter zijn dan hun langjarige trend'. Kortom, er was allemaal 'slecht nieuws' dat in een toestand van uit de pas lopende hoge inflatie dus verandert in 'goed nieuws'.

Maar dan moet, door die afkoeling van de economie, de voortdurende stijging van prijzen dus wel afremmen. Maar dit zijn de maandcijfers gedurende dat afkoelkwartaal. Januari: 3,3 procent. Februari: 3,8. Maart: 3,7. April: 4,1 (voorlopig). Dat is met de beste wil van de wereld geen trend omhoog.

Dus: de economie remt af, terwijl tegelijkertijd de inflatie stijgt. De term die economen gebruiken voor zo'n toestand is 'stagflatie', een samentrekking van stagnatie en inflatie. De jaren zeventig van de vorige eeuw zijn hiervan het (trieste) schoolvoorbeeld. Keihard saneren van de economie was destijds de enige uitweg.

Zover hoeft het nu niet te komen, gelukkig. Het definitieve inflatiecijfer over april kan meevallen. De inflatie kan iets meer tijd nodig hebben om te gaan dalen richting het Europese gemiddelde. Maar in de tussentijd is het wel jammer dat het kabinet de Voorjaarsnota niet heeft gebruikt om een bijdrage te leveren aan het afkoelen van de economie en daarmee aan het omlaag brengen van de inflatie. In plaats van de meevallers in de uitgaven in de koelkast te zetten, besloot de coalitie dat geld fluks uit te geven aan andere dingen. Volgens het Centraal Planbureau (CPB) loopt het overheidstekort zelfs op door de Voorjaarsnota! Dat is dus macro-economisch onverstandig.

Laten we de komende tijd hopen op slecht economisch nieuws. Behalve dan over de inflatie.

Frank Kalshoven is econoom en publicist.
Reageren? frank@frankkalshoven.nl.

ANALYSE PAUL KRUGMAN

'Sluit geen handelsdeal met Trump'

De Amerikaanse stereconoom Paul Krugman kraakt harde noten over president Donald Trump, die met hoge importheffingen de wereldeconomie dreigt te ontregelen. En toch moet Europa geen handelsdeal sluiten, stelt Krugman, maar juist hard terugslaan. 'Jullie hebben met ASML een sterke onderhandelingspositie.'

Door **Wilco Dekker** en **Ashwant Nandram**
Foto **Veerle Haan**

Is Donald Trump een meesterstrateg? Een president met een ingenieus plan dat misschien weinigen begrijpen, maar uiteindelijk een nieuwe Amerikaanse gouden eeuw ontketent? Eentje waarin de Verenigde Staten niet meer zoveel spullen importeren uit Mexico, Canada, China of Europa, maar weer meer in eigen land produceren?

Na honderd dagen van Trumps presidentschap weet Paul Krugman (72) het zeker: nee, dat is Trump niet. Hij pakt het juist helemaal verkeerd aan. Krugman kan het weten, want internationale handel is nu net het onderwerp waarmee hij in 2008 de Nobelprijs voor de Economie won.

Toch is hij bij het grote publiek niet zozeer bekend om zijn academisch werk, maar vooral door zijn bijdragen aan het publieke debat. Krugman was bijna 25 jaar lang columnist voor *The New York Times* en schreef tientallen boeken. Hij toonde zich daarin een meester in het terugbrengen van ingewikkelde economische onderwerpen tot begrijpelijke proporties.

Met lede ogen zag Krugman hoe Trump in april hoge importheffingen aankondigde, belastingen op goederen die in andere landen worden geproduceerd. Een heffing van 145 procent op sommige Chinese goederen, zoals Trump nu voorstelt, betekent dat de prijs van bijvoorbeeld een T-shirt van 10 dollar stijgt naar 24,50 dollar. Zo'n prijsstijging wordt vaak direct doorberekend aan consumenten.

Zulke heffingen zijn een 'enorme shock', zegt Krugman in Rotterdam,

waar hij op uitnodiging van de Erasmus Universiteit een lezing houdt over wereldhandel. 'De laatste keer dat de VS de heffingen zo fors verhoogden was in 1930, met de Smoot-Hawley Tariff Act. Toen ging het percentage van zo'n 3 naar 20 procent. Smoot-Hawley wordt door economen beschouwd als het toppunt van rampzalig beleid. Nu dreigt Trump voor sommige landen met nóg hogere percentages, in een tijd dat er nog veel meer wordt gehandeld. Dat maakt het effect tien keer zo groot als in de jaren dertig.'

Dat heeft een direct effect op de economie. 'Er zijn Chinese schepen die onderweg waren naar de VS weer omgekeerd en teruggevaaren. Sommige andere heffingen zijn gepauzeerd, maar niemand weet wat er in de toekomst gaat gebeuren. Bedrijven stellen investeringen uit en mensen houden hun hand op de knip. Trump kan de eerste persoon in de geschiedenis zijn die de Amerikaanse economie eindelijk een recessie bezorgt.'

Hoewel Krugman voor Amerikaanse begrippen een linkse econoom is, was hij het grootste deel van zijn leven fel voorstander van vrijhandel. Daar profiteert uiteindelijk iedereen van, stelde hij altijd, want het leidt tot goedkopere producten en meer keuze voor consumenten.

Inmiddels is de econoom daar een beetje van teruggekomen. Handel is nog altijd goed, zegt Krugman, maar er kleven ook nadelen aan globalisering. Zo verliezen sommige Amerikanen of Europeanen hun baan, omdat de lonen in China of India lager liggen.

Wat kan Trump doen om de industrie terug te krijgen op Amerikaanse bodem?

'Als je meer industrie wilt, dan moet je je eerst afvragen: wat willen we dan precies produceren? We gaan nooit meer terug naar een tijd waarin 30 procent van de beroepsbevolking in de maakindustrie werkt. Dat is ook niet nodig voor een modern land. We moeten bijvoorbeeld ook geen

kleding willen produceren: dat is arbeidsintensief en niet belangrijk voor onze autonomie. Amerika moet wel andere zaken meer gaan maken: halfgeleiders, groene technologie, een beetje meer auto's.

'Fabrieken neerzetten en een industrie opbouwen is niet heel ingewikkeld, dat hebben we eerder gedaan. Trump hoeft voor inspiratie alleen maar naar zijn voorganger te kijken. Joe Biden had allerlei plannen om met subsidie de industrie aan te jagen. De Chips Act, Inflation Reduction Act en het Build Back Better Plan. Dat waren allemaal sterk nationalistische programma's.'

De heffingen worden fel bekritiseerd door vrijwel alle economen. Hoe kan het dat het Witte Huis zich daar niets van aantrekt?

'Trump leeft in een fantasiewereld. Hij doet nieuwsberichten over zijn lage populariteit of de stijging van boodschappenprijzen af als nepnieuws. En de mensen om hem heen zijn ja-knikkers. We lezen in de Amerikaanse pers steeds meer hoe het er in het Witte Huis aan toegaat. Het is een gepingpong aan besluiten. Het lijkt erop alsof het beleid van de VS, het machtigste land ter wereld, afhangt van wie er voor het laatst met Trump heeft gepraat. Trump en zijn mensen zijn clowns, en dat zou lachwekkend zijn, ware het niet dat deze mannen ook daadwerkelijk macht hebben.

'De Republikeinse Partij heeft zich volledig achter haar leider geschaard, die zal niet rebelleren. De reactie van het bedrijfsleven valt me tegen. De techbazen zijn volgzzaam. Kijk alleen al naar Jeff Bezos van Amazon, die doodsbang is wat Trump kan doen met zijn bedrijf.'

De aandelenkoersen doken omlaag, en dat geldt ook voor de waarde van de dollar. Er wordt openlijk gespeculeerd over de rol van de VS in het financiële systeem. Is zulke schade nog te herstellen?

'We hebben tachtig jaar lang een